

هیچکدامشان در حقیقت اختلاف نظر نداشتند با هم دیگر ندارند پس من استدعا می کنم آقایان همکاران عزیز با کمال متانت و خونسردی مطالب را ادب فرمایند سوه ظن را هم کنار بگذارند خود من الان عرض می کنم اگر فراموشی کنم در آن عضویت دارم اگر بخواهد شورای بدهد نفت ملی بشود خود منم می آیم اینجا رای می دهم که نفت ملی شود منتهی ممکنست یکی از رفقای ما مخالف باشد با اینکه نفت ملی بشود عقیده اومم محترم است نباید او را ترور کرد نباید او را ترسانید نباید او را تنه می بینیدین وطن نمود باید اجازه داد اومم اگر دلایلی دارد بیاورد بگوید و آنوقت در یک محیط آزادی بدون ترس بدون رعب با کمال شهامت رای خودمان را بنفع ملت ایران اینجا بگذاریم هیچکدام هم نسبت به هم دیگر سوه ظن نداشته باشیم.

رئیس - آقای معدل.

معدل - چه مقدار وقت برای بنده مانده ؟
رئیس - تمام وقتشان را آقای حائری زاده بشما داده اند.

معدل - عرض بنده امروز راجع بمجلس و مجلسیان است بنده احساس میکنم که فداکاری های مجاهدین صدر مشروطیت در گرفتن حکومت ملی و سنگر آزادی بواسطه افعال و غفلت ماها ممکنست از میان برود هرگز نقل سیاست مملکت نقطه ای که می بایستی در آنجا حل و عقد امور سیاسی بشود مجلس شورای ملی است (صحیح است) آنچه بخواهیم بغفلت بگذرانیم و تصور کنیم که دیگران نمی فهمند اشتباه است ما مثل کبک سر خودمان را زیر برف کردیم و چون خودمان نمی بینیم تصور میکنیم دیگران هم نمی بینند ولی حقیقت اینست که مجلس شورای ملی در حال حاضر هیچگونه مداخله و هیچگونه دخالتی در امور سیاست کشور ندارد (صحیح است) و این برای آتیه مملکت یک خطر بزرگ و برای آزادی و مشروطیت یک خیانتی است که ما میکنیم من امروز با صدای بلند این مسئله را بسع موکلین خودمان یعنی ملت ایران میرسانم اگر این شیور حاضر باش من در گوش همکاران عزیز و نمایندگان مجلس شورای ملی اثر کند از خدا می خواهم که وضع ما در آتیه تغییر کند و اگر این اثر بوجود نیاید باید ملت ایران بیدار باشد.

خودم یک خطائی مرتکب شدم مجلس شورای ملی حتی ظاهر امور را هم کم کم دارد رعایت نمیکند مطبوعات یکی از ارکان حکومت ملی است اینجا صحبت شد از دولت خواسته شد که نسبت بمطبوعات ارفاق کند انصاف کند رعایت کند ملاحظه کند بنده کار ندارم که در دوره ۱۵ تحت تأثیر چه واقعاتی چه اتفاقاتی یک قانون ظالمانه یک قانونی که با عرف دنیای امروز سازش ندارد دنیائی را که جامعه منسل اداره میکند و جامعه مللی که برای حقوق اجتماعی حدود تعیین کرده و به مللی که تبعیت کرده اند از آن رویه یک نسخه ای داده یک رویه ای داده و گفته این نهج عمل کند درمجهو دنیائی در یک مملکت خاص نمی شود برای مطبوعات یک رویه خاصی اتخاذ کرد یک سال است که از عمر مجلس ۱۶ میگذرد بنده شاهد و ناظر هستم که اکثریت نمایندگان مجلس شورای ملی از وجود این قانون نگران هستند (صحیح است) ولی هنوز ما نتوانستیم که این قانون را نقض کنیم با اینحال یک اقداماتی از طرف بعضی مأمورین دولت نسبت به بعضی جرایم نویسنده گان به عمل آمده بنده در عین حال که از رویه ای که اتخاذ شده بود در گت و شنید در مجلس شورای ملی در اینجا خورده گیری بهمکاران اقلیت کردم از دولت هم خواستم که این رویه را تعدیل کند دولت قانون مطبوعات را آورده بود بمجلس سنا تسلیم کرده بود و در آنجا مطرح بود و نتوانست دنباله هانرا بگیرد او را بوضع خوبی بیرون بیاورد بنده می بینم که این رویه نسبت بحیثیت مجلس شورای ملی خوب عمل نشده در اینجا اشتباه شود که بنده نگرانی ندارم از اینکه مجلس سنا این کار را بکند یا ما بکنیم ولی ما باید حافظ حقوق این مجلس باشیم یعنی بایستی مطالبی را که داغوا مجلس بود و عنوان کرد و اظهار کرد دولت در مقابل مجلس شورای ملی این عمل را بکند این مجلس و مجلسهایی که میگویند عبارت از تن مایست ما روز اینجا هستیم باید این امانتی را که به خون بهای ملت ایران بگفت آمده و بدست ما رسیده شده ما فراد درست به آئیندگان تسلیم کنیم این اطاق این صندلی ها و این تریبون این آن وسیله ای است که ملت ایران بایستی بوسیله آن حقوق خودش دریافت کند وقتی که در مجلس عنوان شد که مجلس ای ملی میل دارد نسبت بمطبوعات ارفاق بشود نویسنده ای در زندان است آزاد بشود اگر روزانه قیف است رفع توقیف بشود دولت مایبستی بل مجلس شورای ملی این کار را بکند دادن حق بدیگران امروز شاید بنظر هم نیاید ولی برای مسائل موجود مشکلاتی خواهد شد بنده شنیده نمایندگان مطبوعات آمده اند اینجا جمعیت یف افرادی که بمجلس ریاست و حکومت اینها پذیرائی نشده با آنها غذا داده نشده داده نشده در مقابل از طرف مجلس سنا مسائل را کوچک میکنند کار بنده است دسته سیاسی غیر از تعصیب غیر از دادن از خود تعصیب و دلایلی غیر از تعصیب از این نمایندگان اگر تعصیب اختیار نموده می که استواران اگر تعصیب اختیار نموده چه میکنند و توبیخ نمک روی دوشش بگذارند در آن وقت روزنامه اگر به سبب آزادی اگر بمجلس شورای

ملی اگر بمقام قانونگذاری تعصیب پیدا نکنند برود بکجا تعصیب پیدا کند مجلس شورای ملی چرایرانی نکرده از مطبوعات چرا نکرده (صحیح است) مطبوعات بودند که مجلس را بوجود آوردند اول آنها بودند که جلوی توب محمد علی میرزا رفتند تا من و شما اینجا را پیدا کردیم چرا بودجه نداریم برنی پذیرائی مطبوعات اینهمه پولها که تقریب می شود از جان و مال مردم گرفته می شود و بعد میروند چای یک مقدارش صرف این کارها نمی شود می خواهند مردمی را که از این کار میرانند بکنام در هدایت کنند و ارشاد کنند چه شانی از شتون مطبوعات کمتر از وزراء و کلاست من امروز باین امر شدیداً اعتراض می کنم و می گویم که در هر قسمت مملکت یک فرد از افراد حکومت به حیثیت مطبوعات اهانت کنند مورد نکبیر ماست در ۱۴ قرن پیش ندای آزادی و حق از خلق مردمی برخاسته کبر قلوب همه ما حکومت می کند سرور کائنات مفرغ موجودات صفت آدمیان تنه دور زمان محمد مصطفی صلی الله علیه و آله باغ عالمی بکماله کشف الدجی بجماله حسن جیب خصاله صلوا علیه و آله درس آزادی را با ما داده ما مسلمانیم و به تبعیت از آن طالب حکومت ملی هستیم و با خصامی که ضربه برزند بحکومت ملی شدیداً مقابله می کنیم و از عواقب آنهم نمی ترسیم (صحیح است)

رئیس - بنده امروز شخصاً بملاقات آقایان مدیران جرایمی که در مجلس هستند رفته ام یک عده از آقایان نمایندگان هم نشریف داشتند چنانکه در جلسه پیش هم گفتیم استعکام مبانی مشروطیت و فلسفه ایجاد حکومت ملی آزادی افکار و عقاید و بیان و قلم است و حفظ حقوق تمام افراد کشور و اجرای مساوات و عدالت مورد نظر مجلس شورای ملی است (صحیح است).

آقایان چنانچه خودشان گفتند اینجا برای صرف غذا و اینها که آقای معدل گفتند نیامده اند برای ماصدی آمده اند که البته آنها هم مورد توجه نمایندگان محترم قرار خواهد گرفت دستور لازم داده شده و این قسمت هم عمل خواهد شد اگر قوانینی هم مخالف با اصول آزادی که همه مجلس در حفظ او متفق الکنه هستند باشد البته بهمت آقایان باید نقش و اثر بشود (صحیح است).

۳- بیانات آقای فرامرزی طبق ماده ۸۳ آیین نامه فرامرزی - بنده یکنه گری داشتم
رئیس - فرمایند.
فرامرزی - عرض کنم چون آقای راسی همان وقت دولت تشریف دارند یک مضمونی من شنیدم که حکم لازم دولت از آن جهت اطلاع بنده و فداکاری کرده اند و حق بزرگی بر ملت ایران دارند و این بیاناتی را هم که فرمودند مورد توجه مجلس است چون تشریح غیر از این هیچیک از کلا ندارند و نداشته اند.

در آذربایجان و آن قسمتها که خواسته اند عبد کریمس بگیرند مأمورین دولت مخالفت کرده اند با اجازه ای که خواسته اند داده شده است (دکتر مچندی - کریمس ارامنه حالا نیست) یکی از آقایان به بنده گفت (بوداغان - منم اطلاعی ندارم) این را خواستم به هیئت دولت تذکر بدهم که اقلیت ها همیشه در ایران کمال آزادی را داشته اند برای ادای تمام شاعران و حالاً یک کاری نکنند که اقلیت های مملکت یک لشکر مجهزی باشند برای اولین طریقه کمونیسم که در این مملکت پیدا نشود همانطوری که همیشه در تمام اوقات رعایت احساسات و عواطف و آزادی آن ها شده است استدعا میکنم که هیئت دولت دستور بدهد بمأمورین خودش که کارهایی که موجب رنجش یک عده ای میشود نکنند.

۴- تصویب صورت مجلس جلسه قبل
رئیس - عده کافی است صورت مجلس جلسه قبل تصویب شد
۵- بقیه مذاکره در گزارش کمیسیون مخصوص نفت و استرداد لایحه بوسیله آقای وزیر دارائی

رئیس - گزارش کمیسیون نفت مطرح است - آقای وزیر دارائی
وزیر دارائی - آقایان نمایندگان محترم چند روز است که گزارش کمیسیون نفت راجع بقرارداد الحاقی مورخ ۲۶ تیرماه ۱۳۲۸ که در تاریخ ۲۸ ماه مزبور در ضمن لایحه ای بمجلس شورای ملی تقدیم شده در جلسه علنی دارالشورای کبری مورد بحث بوده و چند نفر از آقایان نمایندگان محترم بمنابین مختلفه از قبیل موافق و مخالف و موافق مشروط مخالف مشروط و نظائر آن مطالبی اظهار فرمودند و نطقهایی در اطراف موضوع ایراد کردند بنده قبل از آنکه وارد موضوع و بحث بشوم لازم میدانم که توجه آقایان نمایندگان محترم را باین نکته جلب نمایم که آقایانی که در ظرف این چند روز از پشت این تریبون اظهاراتی کردند و سعی کردند با بیانات و نطقهای خود مطالبی را تذکر بدهند دارای سمت و کالت و بالطبع مصونیت بوده و بنده که الان مطالبی را بخواهم بعرض رسانم وزیر و مطابق قانون مملکت مسئول و بالطبع مثل آقایان نمایندگان محترم چنانکه باید و شاید آزادی بیان نداشته و از این نظر اگر تریبون مثل آقایانی که قبلاً در اینجا نطقهایی فرمودند داد سخن بدهم علت آنستکه بعرض رساندم و اگر سخن را اولتصمیم بکنم و از ذکر عبارات بجزایرت خود داری بمنایم فقط از این نظر بوده والا شاید قدرت بیان بنده کمتر از آقایان نباشد (حزقی - کم اعظمی فرمایند چرا آزادی ندارید) (اردلان - شما هر مطلبی دارید فرمایند)

آقایان محترم: خلاصه اظهارات در مورد درازی که در اینجا راجع بقرارداد الحاقی مورخ ۲۶ تیرماه ۱۳۲۸ شده است که باینصورت تقدیر کشور ملی شود (نمایندگان اقلیت - صحیح است) ناظرین محترم سعی کردند تا در این مسئله شواهدی صحیح این تقاضای خود را ثابت کنند و پیشنهادی هم راجع باین موضوع باینصورت چند نفر از آقایان نمایندگان تقدیم ریاست محترم مجلس شورای ملی کردند غیر از شواهدی پیشم اگر بتوانم این اظهارات چه در مجلس و چه در مجلس شورای ملی است دستور مجلس رسیدگی و گزارش کمیسیون که در تاریخ ۱۹ و ۲۱ و ۲۲ و ۲۳

تدوین و بمجلس شورای ملی تقدیم شده است خلاصه این گزارش آنستکه کمیسیون مخصوص نفت که از طرف مجلس شورای ملی در اواخر خرداد ماه برای رسیدگی باینکه دولت تشکیل شده بود پس از مذاکرات و مطالعات باین نتیجه رسیده که قرارداد الحاقی ساعد گس کافی برای استیفای حقوق ایران نیست لذا مخالفت خود را با آن اظهار می دارد دستور مجلس رسیدگی باین گزارش و این نتیجه بوده است و بنده هر قدر در ظرف این چند روز دقت کردم و توجه کردم که بفهمم نسبت باین گزارش از طرف آقایان محترمی که در آن جا نطق فرمودند چه نظری اتخاذ شده است متأسفانه همه چیز در بیانات ایشان گفته و شنیده شد جز این مطلب چیزی که بیشتر مورت تعجب بود این بود که آقایان پیشنهادی راجع بملی شدن صنایع نفت داده بودند و مطابق مرسوم و معمول اگر اظهاراتی راجع بپیشنهاد خود داشتند می بایستی موقعی که پیشنهاد طرح و بحث می شد اظهار می داشتند تا اینکه گزارش کمیسیون را که در دستور مجلس قرار گرفته اصولاً مورد توجه قرار نداده و اظهارات خارج از موضوع راجع به آن بشنایند با توجه باین مقدمه که کلیه اظهاراتی که از طرف ناطقین در اینجا شده اصلاً مربوط بدستور نبود و خارج از دستور و موضوع بود (آزاد - این مربوط بر رئیس مجلس است بنو مربوط نیست) لازم می دانم که به بعضی از اظهارات جوابی داده نشود ممکن است سکوت را موجب رضایت آنها بعضی از آقایان ناطقین محترم در ضمن بیانات پس دور درازی خواستند ثابت نمایند که نفت ایران متعلق بملت ایران بوده و برای اثبات این معنی بیانات وزیر امور خارجه انگلستان و منشور ملل متفق که مواد خام در هر کشور متعلق بخود آن کشور می باشد استناد نمودند و حال آنکه بمقدمه بنده این استدلالات بهیچوجه لزوم نداشته و با اصطلاح توضیح واضحات است زیرا در اینکه کلیه منابع طبیعی مملکت متعلق بملت ایران است بهیچوجه تردیدی نیست اعم از این که این مسئله در منشور ملل متفق ذکر می شد یا نبود و چنانچه منابع نفتی جنوب متعلق بملت و مملکت ایران نبود نمی توانست مورد قرار دادی بعنوان یک امتیاز قرار گیرد گمان اینکه در امتیاز نامه ای که در سنه ۱۸۳۳ امضا شده و از تصویب مجلس شورای ملی گذشته بهیچ وجه نفت ایران بکسی واگذار نشده است بلکه در ماده اول صراحتاً ذکر شده است که حق تفحص و استخراج و تصفیه و حاضر کردن و فروش نفت برای اجاره برای مدت معینی به اشخاص و اشخاص شده است بنابراین تصدیق می فرمایند اگر ما مالک نفت خود نبودیم نمی توانستیم چنین امتیاز نامه را امضا نماییم (دکتر بقائی - ما امضا نکرده ایم) و لذا این نوع بیانات و عقده توجه با اصول کلیاً شکست آور بوده و از طرف دیگر ذکر آن تنها لزومی نداشته و ندارد بلکه قطعاً ضرر کشور بوده و چون ممکن است اعلان و اقرار عمومی را بشود سازد که در آنرا آن مایه نهایت تأسف است

می گیرد (صحیح است) حتی کار را بجائی رسانند که نبودن لوله کشی در تهران و بر نامه های فرهنگی ما را نتیجه مداخلات مستقیم و تملیبات شرکت نفت تشخیص دادند - صورت مذاکرات مجلس بهترین دلیل صحت این اظهارات است - آقایان در ضمن بیانات مفصل خودشان با تعریبها یا تلو بیضا کار را بجائی رسانند که برای این شرکت در داخله مملکت قدرتی مازوق تمام قدرتها قابل شدند بنده میخواستم در اینجا از گفتن و اظهار این مراتب با کمال تأثر اظهار تأسف بکنم (مکی - از بیانات خودتان) و با صدای رسا بگویم که این قبیل اظهارات نه تنها برخلاف واقع است بلکه مخالف شئون و حیثیات ملت کهن سال ایران بوده و ایراد چنین بیاناتی ناشی از یک حس حقارت شخصی است (دکتر بقائی - پس بفرمایند شاهرخ را کی آورد؟) و اگر اجازه بدهید چون یکی از آقایان نمایندگان مخالف دولت برای اثبات اظهارات خود عبارات لاتینی در مجلس گفتند من هم برخلاف میل خودم میگویم که این نوع اظهارات ناشی از طرز فکری است که آنرا بفرمانه کاپلیس دو نفررت (Complex d'infiriarité) میگویند (دکتر بقائی - پس بفرمایند شاهرخ را کی آورد؟) آقایان ما اگر بخواهیم باین طرز فکر امروز مهیه و مؤثره مملکت را مورد طرح و بحث و تعقیب و تدقیق قرار دهیم نتیجه ای که خواهیم گرفت جز عجز مطلق و زبونی چیزی نخواهد بود (دکتر بقائی - پس شاهرخ را کی آورد؟) بقیه بنده اظهار این گونه مطالب خلاف واقع در این مکان مقدس یعنی در جائی که مظهر آزادی و استقلال مملکت ایران است نتیجه جز آنکه شئون و حیثیات کشور لطمه وارد ساخته و استقلال چندین هزار ساله ما را در معرض هرنوع اتهام و بدنامی قرار دهد نخواهد داشت (مکی - آنها اینکه تشکیل ایران آزاد در آلمان می دهند چی؟) آقایان مخالفین دولت سعی کردند شرحی راجع بشاربخ ایراند و اندونزی و مبارزاتی که این مثل برای آزادی خود نمودند بیان کنند بیانات آنها بسمی بود که میخواستند بگویند ما امروز در وضعی که بهتر از وضع چندین سال پیش این مثل بود قرار نکرده ایم من در عین اینکه مبارزات این ملل و مبارزات کلیه ملل جهان را برای حصول آزادی خود تعصب و تعجیب میکنم بهیچوجه من الوجوه نه بنام بکنم وزیر بلکه بنام بانکهای ایرانی نمیتوانم اجازه بدهم که ملت شریف و کهنسال ایران را که در طول تاریخ چندین هزار ساله خود همیشه ثابت کرده است که بزرگترین علاقه را با استقلال خود دارد با مللی که بتازگی استقلال خود را بدست آورده اند مورد سنجش و مقایسه قرار دهند و با این بیانات احساسات این ملت را که در تمام جریانات پیچیده و در هم تابیده و استقلال سیاسی خود را بیصفاً ظهور رسانیده چاره دار سازند (دکتر بقائی - آقای نخست وزیر گفتند ملت ایران ایستاده اند)

است و این را گذاشته است باختیار مجلس شورای ملی که هر طور دلش میخواهد رأی بدهد می تواند بخواهد بکند اعلام بکند لاف و فراداد میخواهد بکند اعلام بکند هیچکس مخالفتی نخواهد کرد اعلام بکند مجلس شورای ملی که من از این تاریخ در جاهها را می بندم اعلام بکند مجلس شورای ملی که من از این تاریخ در جاهها را گل میگرم
رئیس - آقای مکی چیزی مطرح نیست که

دارید صحبت میکنید

مکی - این گزارش است

رئیس - گزارشی نیست الان

مکی - بنا بر این کمیسیون با دقت کامل این را

رد کرده و در حینش که رد کرده همه چیز توش هست ملی شدن هم هست و این پرونده را هم هر جایش را که بخواهند ملاحظه فرمایند در اختیار هر کدام از آقایان که بخواهند هست بنده در آنجا میگذارم

رئیس - چون این موضوع مطرح مذاکره درست فعلا در قیقه تنفس داده میشود
کشاورز صدر - جراثیم بوضوح بنده را نمیخوانند فرمائید خواننده شود
 (مقارن ظهر جلسه بعنوان تنفس تعطیل و دیگر تشکیل نکردند)
رئیس مجلس شورای ملی - **رضاحمت**